

Utbildningsdepartementet
Gymnasieenheten
103 33 STOCKHOLM

2010-05-31

Karin Thapper
karin.thapper@teknikforetagen.se
08-782 08 93

Teknikföretagens yttrande över promemorian Ett fjärde tekniskt år i gymnasieskolan U2010/1388/G

Teknikföretagen har beretts tillfälle att yttra sig över rubricerade promemoria och önskar framföra följande.

Teknikföretagen har tillsammans med övriga parter inom industrin under ett antal år arbetat för att höja kvaliteten på utbildningar för industrins behov, bland annat i form av Teknikcollege. Detta arbete har hittills varit mycket framgångsrikt med företag som aktivt tillsammans med skolorna medverkar till att eleverna får den bästa av utbildningar. Idag har vi 25 godkända Teknikcollegeregioner och vi närmar oss 100 godkända utbildningsanordnare och fler än 150 aktiva kommuner. Ännu fler har inlett arbetet för att bli godkända Teknikcollege.

Ett av huvudsyftena med Teknikcollege är att göra teknikprogrammet mer attraktivt genom ökad samverkan med våra företag. Eleverna ska beredas ökad möjlighet att utbilda sig för framtidens arbetsmarknad genom att studier både ger behörighet för ingenjörstudier vid högskola och ökad möjlighet till yrkeskunskaper och därmed jobb direkt. För att klara detta har elever fått möjlighet att på individnivå välja utökat program. Några skolor har valt att specialutforma sina teknikprogram andra inte, några har valt att marknadsföra inriktningar som "ingenjörinriktningen" andra inte. Bland våra godkända utbildningsanordnare inom Teknikcollege återfinns även våra Industrigymnasier som valt att erbjuda ett specialutformat program men med industriprogrammet som grund.

Kännetecknande är hursomhelst att företagens behov ligger till grund för utformandet och att behovet av ett mer avancerat program i gymnasiet växt sig allt starkare inom industrin.

Teknikföretagen har redan under arbetet med Gymnasieutredningen, som lämnade sitt betänkande i mars 2008, framfört behovet av ett nytt avancerat teknikprogram som kan leda till en så kallad gymnasieingenjörsexamen. Vi glädes oss därför åt regeringens intentioner att skapa gymnasieutbildningar av hög kvalitet och inte minst åt försöksverksamhet med ett mer avancerat teknikprogram.

Bakgrund

I promemorian belyses det ökade behovet av välutbildad arbetskraft från gymnasieskolan inom bland annat industrin. Teknikföretagen stöder detta resonemang. Redan idag finns det både Industrigymnasier och kommunala

Teknikföretagen
Box 5510, 114 85 Stockholm
Storgatan 5, Stockholm
Telefon 08-782 08 00
Fax 08-782 09 00
www.teknikforetagen.se

skolor som genom bland annat specialutformade program arbetar för att gymnasieskolan ska kunna bidra till företagets kompetensförsörjning både direkt och indirekt. Hela vårt arbete med Teknikcollege bygger på detta faktum.

Teknikföretagen har precis som refereras till i promemorian i remissvar på utredningen Framtidsvägen – en reformerad gymnasieskola (SOU 2008:27) redovisat ett förslag till ett mer omfattande teknikprogram i gymnasieskolan. Utifrån våra erfarenheter av Teknikcollege och Industrigymnasierna föreslog vi en mer omfattande inriktning (totalt 3400 poäng) inom teknikprogrammet som leder till en gymnasieingenjörsexamen och som är valbar redan från början så att teori och mer praktiska kurser kan varvas under hela utbildningen samt att denna skulle kunna genomföras under antingen 3 eller 4 år.

I förslaget till försöksverksamhet finns fortfarande stora oklarheter om strukturen, hur finansieringen kommer se ut för de tillkommande 900 poängen samt huruvida det mer avancerade teknikprogrammet verkligen kommer kunna gå från övergripande till tillräcklig fördjupning så att eleverna blir anställningsbara och vi får en ny gymnasieingenjörsexamen som verkligen står för något.

Detta skapar naturligtvis svårigheter när vi ska ge synpunkter på försöksverksamheten. Vi anser dock att det i dagläget finns en bra dialog om hur det motsvarande fjärde året ska kunna riggas på bästa sätt. Under förutsättning att detta arbete fortskrider på ett för oss tillfredsställande sätt är vi positiva till försöksverksamheten.

Försöksverksamheten 6.3

- Teknikföretagen föreslår att ersättning för utbildningsanordnare som erbjuder ett mer avancerat teknikprogram med motsvarande fjärde tekniskt år om 3400 poäng. Ersättning ska ges för antalet poäng per år oavsett om utbildningen bedrivs på tre eller fyra år.

Arbetsgruppen tar i avsnittet upp frågan om de ekonomiska villkoren för deltagandet men redovisar att frågan om de ekonomiska villkoren inte kommer redovisas förrän finansieringsfrågorna beretts inom Regeringskansliet.

Teknikföretagen vill här uppmärksamma vikten av att de ekonomiska villkoren gör det möjligt för utbildningsanordnarna att utforma utbildning som gör individerna anställningsbara. För industrin handlar det om att det till de teoretiska kunskaperna även måste till fördjupande yrkeskunskaper. Det är väl känt att det är dyrare att bedriva kurser i specifika yrkesämnen än i allmänna teoretiska ämnen, mycket beroende på hur stor gruppen kan vara, investeringar i maskiner och utrustning, programvara mm. Det faktum att flera av våra utbildningsanordnare har för avsikt att även fortsättningsvis bedriva en utbildning motsvarande 3400 poäng under tre år aktualiserar frågan om att ersättning inte kan beräknas utifrån tid utan istället för antalet poäng/tid. Detta ökar den individuella effektiviteten men ger även samhällsekonomisk resurseffektivitet.

6.3.1 Allmänt

Teknikföretagen har efterfrågat en försöksverksamhet då det är viktigt att ett ny gymnasieingenjörsexamen blir relevant både för industrin och för den enskilde.

Promemorian föreslår att försöksverksamheten med ett fjärde tekniskt år ska vara en del av gymnasieskolan. Detta är en viktig förutsättning anser Teknikföretagen. Vi framhöll redan i vårt remissvar på gymnasieutredningen att det behov vi ser inom industrin bygger på kunskaper som ligger inom ramen för ett mer avancerat teknikprogram i gymnasieskolan. Något annat alternativ anser vi inte finns för detta behov då vi ser att även elever som läst det fjärde året efter några år kan komma att behöva läsa vidare på högskolan. Vårt mål är att effektivisera utbildningen för den enskilde och göra fler elever anställningsbara direkt efter gymnasiet.

Det motsäger inte att vi samtidigt ser ett helt annat stort behov av utbildning inom ramen för Yrkehögskola för elever som studerat yrkesprogram i gymnasiet. Det kan också vara ett vidareutbildningsalternativ för de elever som examinerats i den nya gymnasieskolans mer avancerade teknikprogram. Dessa elever kan för sin fortsatta karriärutveckling välja att efter ett antal yrkesverksamma år fördjupa sina yrkeskunskaper inom yrkehögskolan på samma sätt som det för andra kan bli aktuellt att vidareutbilda sig vid teknisk högskola.

Utbildningens syfte 6.3.2

- Teknikföretagen tillstyrker förslaget om att utbildningen ska syfta till att, utöver målen för teknikprogrammet eller motsvarande utbildning, ge en fördjupad teknisk kompetens. Teknikföretagen är däremot högst tveksamma till att utbildningen ska ha som syfte att ge breddad kompetens.
- Teknikföretagen tillstyrker förslaget att fjärde året eller motsvarande syftar till direkt inträde till arbetsmarknaden.

Utifrån de behov vi ser inom industrin och den erfarenhet vi hittills fått av utbildningar inom Teknikcollege så är det viktigaste målet för det fjärde året att det kan leda till fördjupade kunskaper. Detta kommer i sin tur leda till en nödvändighet att ställa krav på förkunskaper för att kunna fortsätta på inriktningen för det fjärde året eller motsvarande. Elever kommer därför behöva läsa yrkeskurser redan under de tre första åren på teknikprogrammet för att sedan läsa fördjupande kurser inom området under motsvarande det fjärde året för att nå anställningsbarhet. Många "A" kurser leder möjligtvis till breddning men inte till anställningsbarhet i industrin. Hur förkunskapskraven ser ut kan naturligtvis variera mellan olika branscher och vi tror att det är viktigt att det kan få se lite olika ut för olika branscher.

Utbildningens innehåll och utformning 6.3.3

- Teknikföretagen tillstyrker förslaget om att utbildningen ska bygga på teknikprogrammet, närliggande specialutformade program eller motsvarande utbildningar.
- Teknikföretagen tillstyrker att utbildning ska omfatta 900 gymnasiepoäng varav 100 gymnasiepoäng avser ett projektarbete.
- Teknikföretagen tillstyrker att delar av utbildningen kan vara gemensam och andra delar branschspecifik.
- Teknikföretagen tillstyrker att delar av utbildningen ska vara arbetsplatsförlagd.

- Teknikföretagen föreslår att nationellt programråd snarast tillsätts för teknikprogrammet

Teknikföretagen har precis som tidigare refererats till i remissvar på gymnasieutredningen gett ett förslag till ett mer omfattande teknikprogram i gymnasieskolan. Utifrån våra erfarenheter av vad företagen efterfrågar inom Teknikcollege och Industrigymnasierna föreslog vi en mer omfattande inriktning (totalt 3400 poäng) inom teknikprogrammet. Vi har även tidigare uttryckt behovet av att teori och praktik kan varvas och vi tillstyrker arbetsgruppens resonemang kring vikten av APU. Teknikföretagen ser den som helt nödvändig och en förutsättning för att försöksverksamheten ska slå väl ut. APU:n ger eleven den kontakt med näringslivet som krävs för att kunna få referenser och erfarenhet som kan leda till en anställning. Vi anser att APU även måste erbjudas inom ramen för de första 2500 gymnasiepoängen på teknikprogrammet.

Behovet av en mer kvalificerad utbildning inom ramen för gymnasieskolan kommer till mycket tydligt uttryck i de Industrigymnasier där industrin själv gått in som huvudman men även kommunala huvudmän har idag specialutformade program som skapats utifrån företagens behov. Intresset att delta i försöksverksamheten är mycket stort. Arbetsgruppen föreslår att dessa utbildningar som idag bygger på t ex industriprogrammet men med stora delar även från Naturvetenskapliga programmet även ska kunna omfattas. Det är mycket bra och en förutsättning för industrin. Det finns dock fortfarande en del frågetecken, som tidigare nämnts, som måste redas ut för att dessa ska kunna delta.

För att utbildningen ska bli så relevant som möjligt anser vi att det nationella programråd som arbetsgruppen refererar till snarast bör tillsättas. Det troliga är att det kan behövas nationellt programråd inte bara för fjärde året som helhet utan även för de olika inriktningarna. Teknikföretagen anser även att det är rimligt att det nationella programrådet ska kunna besluta om en lägsta omfattning av APU inom inriktningen.

Teknikföretagen är idag involverade i utarbetandet av strukturplan och kursplaner för försöksverksamheten. Vi kan inte nog understyrka viken av att detta arbete sker tillsammans med branscherna för att skapa struktur och inriktningar som är relevanta.

Villkor för huvudmannens deltagande 6.3.4

- Teknikföretagen tillstyrker att Statens skolverk får bevilja deltagande i försöksverksamheten.
- Teknikföretagen tillstyrker att det är för högst tjugo utbildningar.
- Teknikföretagen avslår förslaget om att endast 10 utbildningsanordnare ska beviljas möjlighet att starta försöksverksamhet år 2011.
- Teknikföretagen föreslår att fler än tio anordnare ska kunna beviljas redan vid det första ansökningstillfället 2011.
- Teknikföretagen tillstyrker förslaget om att både kommunala och fristående gymnasieskolor ska kunna delta i försöksverksamheten.

- Teknikföretagen avslår förslaget om att det hos varje utbildning som beviljas deltagande högst får delta 30 elever årligen.
- Teknikföretagen föreslår att Skolverket tillsammans med branscherna får möjlighet att avgöra hur många deltagare som får delta med hänsyn till att huvudmannen:
 1. har etablerat ett samarbete med det lokala eller regionala arbetslivet och har inrättat ett lokalt programråd för denna försöksverksamhet, och
 2. kan erbjuda motsvarande ett fjärde tekniskt år av god kvalitet som uppfyller kraven i denna förordning

Behovet inom industrin är stort och väldigt många utbildningsanordnare har tillsammans med företagen till Teknikföretagen uttryckt en önskan om att delta i försöksverksamheten. Det är därför, som vi ser det, inte rimligt att begränsa antalet utbildningsanordnare till endast 10 det första året och sedan ytterligare 10, om fler ansökare som uppfyller kraven vill starta redan 2011.

Ansökan 6.3.5

- Teknikföretagen tillstyrker förslaget om att Skolverket handhar ansökan och får meddela föreskrifter om när ansökan ska lämnas och vilka uppgifter sådana ansökningar ska innehålla och om vilka handlingar som ska ges in tillsammans med ansökan.

Teknikföretagen vill understyrka vikten av samverkan med arbetslivet vid granskning av ansökningar. Detta samarbete måste styrkas inte bara av utbildningsanordnaren utan även på annat sätt. Vi tror dessutom att branscherna kan komma att behöva delta som referensgrupp till Skolverket vid behovsbedömning.

Behörighet och urval 6.3.6

- Teknikföretagen tillstyrker förslaget om att särskilda behörighetskrav behöver ställas på de elever som ska studera inom ramen för försöksverksamheten.
- Teknikföretagen avslår förslaget med en generell skrivning om att utbildningen endast är öppen för sökanden som, oberoende av ålder, påbörjar den terminen omedelbart efter den termin programmet eller motsvarande utbildning avslutades.
- Teknikföretagen tillstyrker att utbildningen för elever som läst på ett nationellt teknikprogram utan specialutformning och utökad poängplan ska vara möjlig att söka endast direkt vid terminen omedelbart efter den termin programmet eller motsvarande utbildning avslutades, oberoende av ålder hos den enskilde.
- Teknikföretagen tillstyrker förslaget om att den sökande som läser vid nationellt utformat teknikprogram eller specialutformat motsvarande gymnasieprogram utan utökad kursplan, för att vara behörig ska ha fått slutbetyg från ett fullständigt program och har lägst betyget Godkänd i minst 2250 gymnasiepoäng inklusive lägst Godkänt i kärnämneskurserna i ämnena svenska eller svenska som andraspråk, engelska och matematik.

- Teknikföretagen föreslår att även andra förkunskapskrav inom yrkeskurser ska kunna krävas för inriktning. Dessa föreslås beslutas tillsammans med branscherna.
- Teknikföretagen föreslår att det för elever som läser vid specialutformat program som bygger på teknikprogram eller annat närliggande program med utökad studieplan ska vara möjligt att antas till motsvarande fjärde året under löpande studier och att krav ska kunna ställas på avklarade poäng, kurser och resultat.
- Teknikföretagen tillstyrker att urval bland behöriga sökande ska göras med betyg från gymnasieskolan som grund.

Arbetsgruppen skriver i förslaget att teknikprogrammet på sikt kan utformas så att de tre första åren och det frivilliga fjärde året är planerade i ett sammanhang. För industrin ser vi att detta är den utveckling vi eftersträvar då detta kan leda till önskvärd fördjupning inom motsvarande det fjärde året.

Förslaget som ligger angående behörighetskrav gör det emellertid inte möjligt alternativt inte intressant för elever som idag går på industrigymnasierna och vissa kommunala skolor att delta i försöket med att utveckla ett nytt mer avancerat teknikprogram. Detta då de redan idag läser in motsvarande ca 3400 poäng på tre år. Det är inte rimligt att dessa elever först ska läsa 3400 poäng under tre år för att få slutbetyg och för att sedan läsa ytterligare 900 poäng under ett fjärde år. Detta verkar inte heller ha varit arbetsguppens intention men vi anser att det tydligt bör förtydligas hur regelverket ska se ut för dessa anordnare och för dessa elever.

Mottagande 6.3.7

- Teknikföretagen avslår förslaget om att en kommun endast är skyldig att ta emot en behörig sökande till utbildningen om den sökande hör hemma i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen eller om elevens hemkommun har åtagit sig att svara för kostnaderna för utbildningen.
- Teknikföretagen avstyrker förslaget om att en fristående skola är skyldig att ta emot en behörig sökande till utbildningen om elevens hemkommun har åtagit sig att svara för kostnaderna för utbildningen.
- Teknikföretagen föreslår att försöksverksamheten ska omfattas av riksrekrytering så att samtliga elever i Sverige som uppfyller kraven ska ha rätt att söka och antas till fjärde året var som helst i landet och att hemkommunen ska vara skyldig att stå för kostnaderna oavsett om det är en kommunal eller en fristående huvudman för utbildningen.

Teknikföretagen anser att det inte är rimligt att en kommun ska kunna neka sina invånares elever att söka och läsa fjärde året i annan kommun. Det är inte heller rimligt att en kommun som satsar resurser och tillsammans med näringslivet utformar ett fjärde år och godkänns inom ramen för försöket inte ska kunna få tillräckligt många elever pga. av att andra kommuner inte vill stå för kostnaderna. Samma sak gäller för fristående gymnasieskolor som också måste veta att de kommuner som har elever i deras utbildning också är skyldiga att stå för kostnaderna.

Ersättning mellan huvudmän 6.3.8

- Teknikföretagen tillstyrker förslaget om att Skolverket i sitt beslut om beviljande av försöksverksamhet ska besluta om vad varje utbildning får kosta per elev och att beloppet ska vara skäligt.
- Teknikföretagen avstyrker att det först är sedan hemkommunen åtagit sig att svara för kostnaderna som anordnaren har rätt till ersättning från elevens hemkommun.
- Teknikföretagen föreslår att en kommun eller fristående gymnasieskola ska ha rätt till ersättning med det belopp Skolverket beslutat om per elev.

Det finns ett nationellt intresse av att näringslivet kan få den kompetens den behöver. Samtidigt kan inte alla utbildningar och inriktningar finnas överallt. Med försöksverksamheten kommer några kommuner och utbildningsanordnare att gå före och bereda väg för andra. Det finns ett nationellt intresse av att försöksverksamheten blir bra och att alla inriktningar kan fylla sina platser. Marknadsföringen kommer därför vara mycket viktig och det är väsentligt att utbildningen betraktas som attraktiv för att få genomslag. Fjärde året kan därför inte bara riktas mot elever i den egna kommunen eller samverkansområdet utan måste kunna fylla sina platser med duktiga elever från hela landet.

Kostnaderna för det fjärde året kommer emellertid inte kunna motsvara ett teoretiskt inriktat teknikprogram utan måste få ersättning som ger resurser för yrkeskurser och utvecklingskostnader. Vi anser emellertid att det är bra att det fastslås nationellt vad ersättningen ska vara. Ersättning måste även kunna ges för poäng för motsvarande ett fjärde år för de anordnare som genomför 3400 poäng under kortare tid än fyra år.

Skolarbetets förläggning 6.3.9

- Teknikföretagen tillstyrker förslaget om att skolhuvudmannen får besluta om att utbildningen ska bedrivas under andra tider än de som gäller enligt 3 kap. 1§ och 2§ gymnasieförordningen.

Teknikföretagen tillstyrkte i remissvar Gymnasieutredningens förslag om att undantagen från att läsåret ska börja i augusti och sluta i juni i 2§ som gäller vissa program skall gälla all gymnasial utbildning om det finns särskilda skäl.

Slutbetyg 6.3.10

- Teknikföretagen tillstyrker utredningens förslag om att utbildningen ska leda till ett särskilt slutbetyg.
- Teknikföretagen föreslår att ett särskilt examensbevis ska ges till elever som klarar kraven för slutbetyg och dessutom visat att de tillägnat sig ett för gymnasieelever ingenjörsmässigt tänkande och arbetssätt i projektarbete/ examensprov.

Elever som fullföljer utbildningen inom försöksverksamheten och får betyg på alla kurser och det projektarbete som ingår i elevens studieväg ska få slutbetyg. Av slutbetyget ska framgå vilka kurser utbildningen omfattat och de olika kursernas gymnasiepoäng.

Teknikföretagen anser att en särskild examen ska införas för elever som fullföljer det fjärde året eller motsvarande. Detta är viktigt för attraktiviteten och för att nå målet att öka andelen elever inom den naturvetenskapliga och tekniska sektorn. Av examensbeviset ska framgå att elevens tillägnat sig ett för gymnasieelever ingenjörsmässigt tänkande och arbetssätt. Krav för detta bör ställas upp och ingå i projektarbetet men även i kurser på vägen dit. Utbildningen måste syfta till att ge kunskaper och färdigheter med hög kvalitet som leder till en särskild examen. Inspiration för detta kan hämtas från den s.k. CDIO modellen, Conceive – Design – Implement – Operate.

Teknikföretagen anser vidare att Skolverket bör föra en diskussion med Högskoleverket om högskolors möjlighet att ge elever som genomgått ett fjärde tekniskt år eller motsvarande särskilt meritvärde vid ansökan till högskolans ingenjörsutbildningar. Detta för att öka söktrycket till teknikprogrammet i allmänhet och fjärde året i synnerhet. Detta trots att målet inte är att eleverna ska gå direkt från fjärde året till högskolan.

Övriga regler om gymnasieskolan 6.3.11

- Teknikföretagen tillstyrker förslaget om att föreskrifterna i skollagen (1985:1100) som avser gymnasieskolan och gymnasieförordningen gäller för utbildningen i tillämpliga delar om inte annat följer av den särskilda regleringen för försöksverksamheten.

För att möjliggöra för relevanta utbildningar att delta, t ex industrigymnasierna och vissa kommunala skolor med utökad studieplan, bör särskild hänsyn tas i den särskilda regleringen för försöksverksamheten.

Uppföljning och utvärdering 6.3.12

- Teknikföretagen tillstyrker förslaget om att de huvudmän som deltar i försöket är skyldiga att medverka i uppföljning och utvärdering av försöksverksamheten.

Vi delar utredarnas uppfattning att olika branscher har olika behov och att utbildningarna därför kan tänkas skilja sig åt. Det är därför extra viktigt med årlig uppföljning så att försöket blir så bra som möjligt genom att erfarenheter tas tillvara direkt.

Överklagande 6.3.13

- Teknikföretagen tillstyrker förslaget om att beslut enligt förordningen inte får överklagas.

Ikraftträdande 6.3.14

- Teknikföretagen föreslår att förslaget om att försöksverksamheten med ett fjärde tekniskt år eller motsvarande bör träda ikraft så snart som möjligt för att den ska tillämpas på utbildning som påbörjas efter den 1 juli 2011.

Det är angeläget att försöksverksamheten verkligen kan komma igång till hösten 2011. Ansökningsomgången hos Skolverket måste därför ske redan under hösten 2010 så att skolorna kan planera och informera om utbildningen redan 2010/2011. Regelverket bör därför träda i kraft så snart som möjligt.

Studiestöd 6.3.15

- Teknikföretagen tillstyrker att inga särskilda bestämmelser krävs för studiehjälp och elevers rätt till inackorderingsstöd.

Stockholm 2010-05-31

Karin Thapper
Teknikföretagen